

2023-09-20
Dnr: Ju2023/01301
Vårt Dnr: 122/2023

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L7@regeringskansliet.se

Remissvar "Kunskapskrav för permanent Uppehållstillstånd" SOU 2023:25

Övergripande synpunkter

Sveriges Dövas Riksförbund, SDR, driver frågor, agerar kraftfullt och väcker opinion om våra mänskliga och demokratiska rättigheter. Vi arbetar för rätten och möjligheten att använda svenskt teckenspråk, samt driver på utvecklingen mot ett samhälle där det svenska teckenspråket har en självklar plats.

SDR betonar att införandet av ett krav på kunskaper i det svenska språket och om det svenska samhället, för att bevilja permanent uppehållstillstånd kan medföra stora och negativa konsekvenser för döva och hörselskadade migranter om inte undantagen föreslagna i förslaget inkluderas.

Inom detta sammanhang anser SDR att utformningen av ett system med kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd bör vara utformat så att det inte diskriminerar individer som av olika skäl har sämre förutsättningar än andra. SDR stödjer förslaget om att personer med funktionsnedsättningar eller andra särskilda behov bör kunna beviljas undantag från kraven på kunskap i svenska och samhällskunskap. För att säkerställa att FN-konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning är det ytterst viktigt att utredningens kapitel 12 "Ytterligare undantag från kunskapskrav" efterlevs.

SDR har inga invändningar mot Migrationsverket tar på sig ansvaret att bedöma och besluta om undantag på grund av funktionsnedsättningar. Det är ytterst vikt att myndigheten har tillräckliga resurser och kompetens inom området för att kunna utföra dessa bedömningar på ett rättvist och adekvat sätt.

Det är viktigt att notera att teckenspråkstolkning inte får användas som åtgärden för anpassning, eftersom detta kan ha flera negativa konsekvenser som utredningen lyft fram.

Om utredningens förslag inte genomförs innebär det att provet i hög grad påverkas av tolkens subjektiva tolkning av provdeltagarnas uttryck. Denna situation medför en potentiell brist på rättssäkerhet i processen, något som vi ser som oacceptabelt.

12.2 Undantag från kunskapskravet ska medges endast om det finns särskilda skäl

Mot denna bakgrund ger SDR sitt stöd till förslaget om att döva och personer med grav hörselnedsättning bör undantas från kravet på kunskaper. Vi noterar också positivt att dessa undantagsmöjligheter föreslås regleras genom lagstiftning.

Samtidigt vill vi framföra en viss tveksamhet kring att det åligger sökandens ansvar att visa att denne bör medges undantag. Enligt utredningen kan döva migranter ha begränsad språkförståelse på sitt modersmål och sakna kunskaper i teckenspråk när de kommer till Sverige. Det rör sig då om en språklig understimulering som medför en social konsekvens, s.k. språkdeprivation.

Det bör särskilt betonas att en adekvat bedömning i detta sammanhang kräver att handläggaren besitter djupgående kunskap om döva. Det krävs kunskap, färdigheter och medvetenhet som underlättar kommunikation och interaktion med döva personer. Det inkluderar förståelse för dövas kultur, teckenspråk samt medvetenhet om dövas rättigheter.

Det är viktigt att understryka att det administrativa kravet för att genomföra en samlad och individuell bedömning är betydande, liksom utmaningen med att hitta de mest lämpliga åtgärderna för att stödja döva individer. Gruppen av döva personer som ansöker om svenskt medborgarskap är relativt liten och förekommer sällan. Det kan därför ifrågasättas om det är motiverat att öka arbetsbördan ytterligare med denna extra process.

För att säkerställa rättssäkerheten och förhindra att vissa döva individer felaktigt tvingas genomgå kunskapstester när de inte borde behöva det, kan det vara mer ändamålsenligt och rättssäkert att bevilja undantag för denna specifika grupp.

12.3 Utredning och standardiserat intyg

Enligt förslaget i kapitel 12.3 innebär det att Socialstyrelsen tar fram ett intyg som läkare ska skriva under för undantag. Det är värt att notera att språkdeprivation för närvarande inte klassificeras som en medicinsk diagnos, och som sådan har läkarna generellt begränsad kunskap om. Därför föreslår SDR att användandet av ett medicinskt intyg, i likhet med hörseltester, är den mest lämpliga åtgärden för att säkerställa ett undantag för döva och gravt hörselskadade från kraven på kunskaper. Detta skulle bidra till en mer objektiv process.

SDR önskar uttrycka sin uppskattning gentemot utredningen som belyst språkdeprivation, en fråga som SDR engagerar sig djupt i. Språkdeprivation har vidare medfört avsevärda utmaningar och social ojämlikhet för döva individer, främst på grund av deras bristande tillgång till språklig stimulans, särskilt teckenspråk. Denna brist på språklig utveckling utgör en kränkning av de grundläggande rättigheterna enligt både Barnkonventionen och FN:s Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Enligt Dövas världsorganisation (World Federation of the Deaf) 80 procent av världens döva får ingen utbildning alls, vilket stärker argumentet att det är orimligt att förvänta sig att ansökande personer ensamma ska bevisa sin rätt till undantag. Det bör noteras att endast 1–2 procent av världens döva får utbildning på teckenspråk. Det är tyvärr alltför vanligt förekommande att teckenspråk antingen förbjuds eller inskränks vid utbildningsinstitutioner.¹

---

¹ <https://wfdeaf.org/our-work/human-rights-of-the-deaf/> (2023-08-11)

Av den anledningen kan det vara så att döva migranter inte har tillräcklig medvetenhet och förståelse om möjligheten till undantag. Det är därför av yttersta vikt att Migrationsverket och handläggaren axlar ansvaret att informera om denna undantagsmöjlighet och se till att alla inblandade parter förstår informationen. Vidare måste man säkerställa att rätt tolkning och språkstöd tillhandahålls under hela processen.

I utredningen poängteras det att det inte genomförs någon systematisk utredning eller registrering av potentiella funktionsnedsättningar i något skede av mottagningsprocessen men för att förbättra samordningen av insatserna föreslår SDR att införa ett system med koder, liknande det som Arbetsförmedlingen använder för arbetssökande med funktionsnedsättningar. Syftet med denna åtgärd skulle vara att effektivisera insatskoordinationen.

Vänliga hälsningar,
Sveriges Dövas Riksförbund

Åsa Henningsson, förbundsordförande